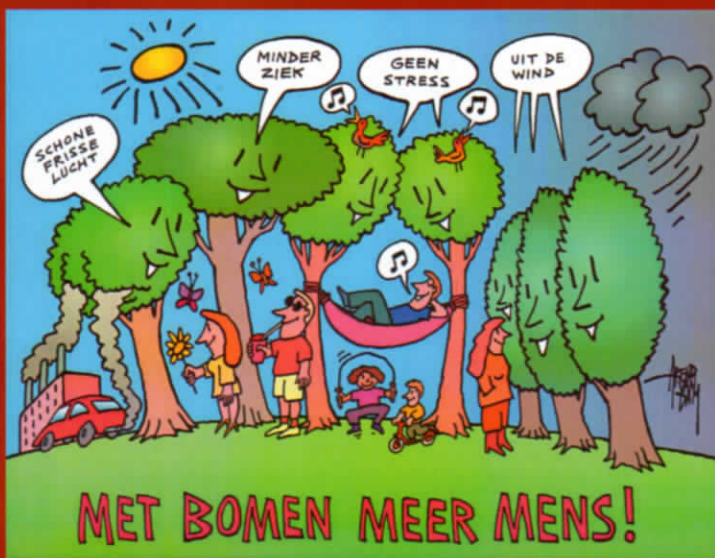

Milieu
Dichterbij

& VTM

Stichting Milieu Dichterbij

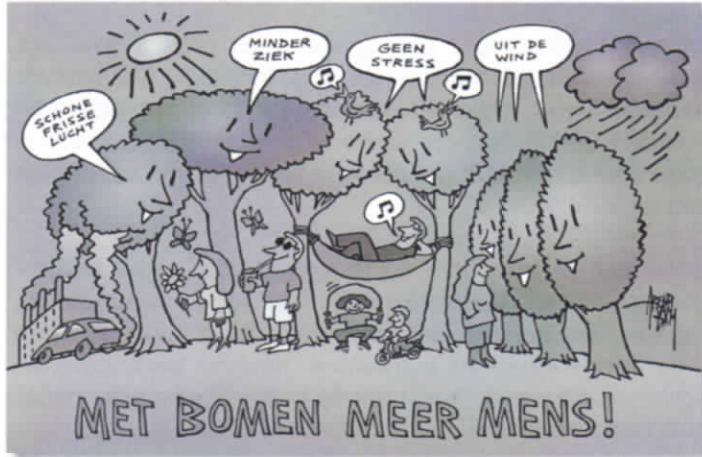
Vereniging Tegen Milieubederf

JUNI 2012

De Stichting Milieu Dichterbij besteedt in haar projecten bijzondere aandacht aan de relatie tussen gezondheid en milieufactoren. In de Megafoon worden algemene onderwerpen belicht vanuit het landelijke netwerk gezondheid, klimaat en milieu.

BOMEN SLECHT VOOR LUCHTKWALITEIT?

1 boom vangt per jaar het fijn stof op van 30.000 gereden autokilometers.

1 boom neemt CO₂ en luchtverontreiniging op en voorziet per jaar 7 mensen van zuurstof

Drogreden doet weer opgeld als kapmotief

Dat bomen een negatieve invloed zouden hebben op de luchtkwaliteit door het zogeheten 'groene-tunnel-effect', deed enkele jaren geleden opgeld. Nu is deze drogreden opnieuw van stal gehaald om bomen te kappen. In Den Haag heeft de politiek dit onzalige plan tegen weten te houden, maar in Leiden sneuvelden gezonde bomen voor een tijdelijke parkeergarage. Hoe bomen het slachtoffer worden van ondeugdelijke kapmotieven, terwijl het daadwerkelijke probleem – gemotoriseerd verkeer – aangepakt zou moeten worden.

Door Isolde van Overbeek

Nota bene een milieudienst, de Omgevingsdienst West-Holland, beweerde dat de luchtkwaliteit mogelijk beter zou worden door het kappen van 36 gezonde bomen. "Het kan zelfs zo zijn dat juist door de kap van deze bomen de windsnelheid op het parkeerterrein en op de weg daarlangs toeneemt, waardoor de uitlaatgassen beter worden verspreid. Hierdoor kan de luchtkwaliteit zelfs iets verbeteren". De onverkwikkelijke kwestie speelde bij de Morspoort in Leiden begin dit jaar. De bomen moesten wijken voor een tijdelijke parkeergarage. Bewoners uit de naastgelegen wijk Transvaal protesteerden hevig tegen dit onzinnige besluit en spanden een rechtszaak aan tegen de gemeente. Helaas mocht het niet baten. De bekende Leidse schrijver Maarten 't Hart plantte uit protest een jonge boom op de plaats delict. Hij werd daarbij ondersteund door de lokale afdelingen van Partij voor de Dieren, GroenLinks, DWARS en Milieudefensie. Een vergelijkbare kwestie speelde nagenoeg tegelijkertijd, 16 kilometer verderop, in de gemeente Den Haag. Wethouder Rabin Baldewingsh (PvdA) stelde voor om bomen langs de drukke Raamweg te kappen of te verplaatsen. Deze maatregel zou leiden tot een snellere verdunning van de uitlaatgassen en daarmee tot een betere luchtkwaliteit, meende hij. De Haagse Stadspartij (HSP) kwam eind maart in het geweer en werd daarbij gesteund door de coalitiepartijen D66 en CDA en alle oppositiepartijen. "De aanplant van meer (grote) bomen wordt in de Nota Haagse Bomen juist gepromoveerd

ter verbetering van de luchtkwaliteit," stelde Gerwin van Vulpen van de HSP. Het onzalige plan van Baldewingsh werd geschrapt.

Actieplan Luchtkwaliteit Den Haag

Bomen slecht voor de luchtkwaliteit? Bomen filteren toch juist luchtverontreinigende stoffen zoals ozon, stikstofdioxide, koolmonoxide en fijn stof uit de lucht? Honderden onderzoeken wijzen dat uit. Bomen hebben niet alleen een positief effect op de luchtkwaliteit, zij geven mensen ook een prettiger en gezonder gevoel, ze bieden beschutting en voedsel aan vogels, insecten, vleermuizen en andere dieren. Huizen zijn meer waard in een groene omgeving en bomen en andere groenstructuren verminderen hittestress. Gemeente Den Haag wil het groen bevorderen "omdat bomen en struiken fijn stof opnemen". Dat staat in de 'Voortgangsrapportage 2011 - Actieplan Luchtkwaliteit Den Haag'. Dit goede voornemen wordt echter direct de kop ingedrukt door de daaropvolgende zin: "Latere inzichten, onder andere uit het Innovatieprogramma Luchtkwaliteit (IPL) van Rijkswaterstaat, leert dat dit zelden het geval is." Rijkswaterstaat onderzocht voor het IPL (2005-2009) alle kansrijke maatregelen voor de verbetering van luchtkwaliteit, waaronder vegetatie. Conclusie: "Een concentratieverlagend effect van loof- en naaldbomen op fijnstof of stikstofdioxide direct langs de snelweg is nauwelijks aantoonbaar." Ook het Rijksinstituut

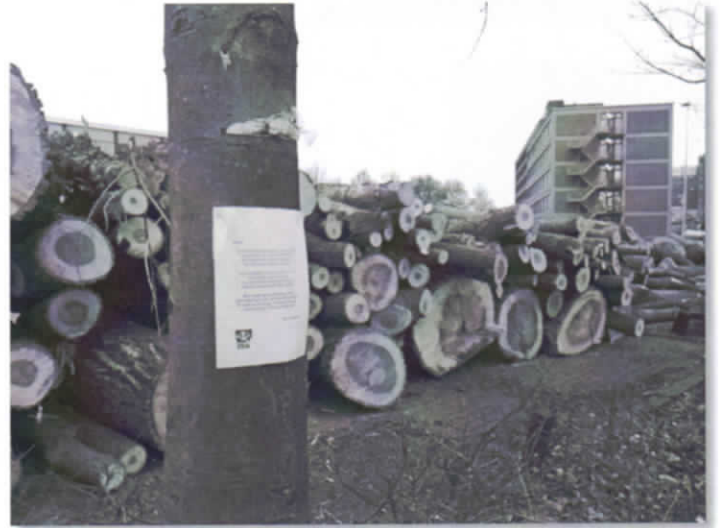
voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) brengt het positieve effect van bomen en andere groenstructuren op de luchtkwaliteit in diskrediet. In een rapport uit 2008 staat dat "het effect van groen (bomen en planten) op de luchtkwaliteit in en om steden [beperkt] blijkt. Bovendien kan de invloed die het groen wel heeft zowel positief als negatief zijn." In de herziene versie van dit rapport uit 2011, dat het RIVM in samenwerking met de GGD Amsterdam opstelde, luidt de eerste zin wederom: "Vegetatie (bomen en planten) kan de luchtkwaliteit in een stad niet significant verbeteren en kan die zelfs verslechteren."

Gotspe

Wordt Fred Tonneijck, autoriteit op het gebied van onderzoek naar de effecten van beplanting op de luchtkwaliteit, hier niet moedeloos van? Het kappen van bomen om aan de luchtkwaliteitsnormen te voldoen, vindt de senior onderzoeker bij kenniscentrum Triple E inderdaad een 'gotspe'. "Je moet vervuiling bij de bron aanpakken," zegt hij. Maar het zogeheten groene-tunnel-effect bestaat, daar kunnen we niet omheen. Bij dit effect dempen bomenrijen, die aan weerszijden van een straat staan, de windsnelheid en blijft de verontreiniging onder het bladerdak hangen. Hierdoor kunnen de concentraties aan verontreinigende stoffen zodanig stijgen, dat de luchtkwaliteitsnormen worden overschreden. Om dit negatieve effect te voorkomen, dient de verspreiding van de verontreiniging te worden verbeterd. "Maak die groene tunnel open door het bladerdek uit te dunnen," oppert Fred Tonneijck. "Of haal om en om bomen weg." In de brochure 'Groen voor schone lucht' schrijft Vincent Kuypers, onderzoeker bij Alterra, dat het groene-tunnel-effect geen reden mag zijn om bomen te kappen. Want daarmee is het probleem niet weg. "Het probleem is alleen verplaatst en - erger nog - de zuiveringscapaciteit is vernietigd." Fred Tonneijck benadrukt dat het areaal groen zeker niet verkleind moet worden. "Zorg voor goede compensatie."

"Het RIVM had een te beperkte opdracht," meent ir. Jan Fransen, beleidsmedewerker bij Natuur & Milieu in Utrecht. "De onderzoekers beschouwen alleen de gevels langs de straat en het concentratieverhogend effect van bomen op die locatie. Maar zij gaan niet in op het concentratieverlagend effect van de bomen aan de achterkant van de woningen en in het hele woongebied achter de huizenrij." Met andere woorden: bomenlanen zijn prima, want zij houden luchtverontreiniging 'bij elkaar' (geconcentreerd op één plek) en hebben een zuiverend effect. Daardoor staan de iets verder gelegen woningen nog in enigszins schone lucht.

Een ander probleem is het gebruik van rekenmodellen. Luchtkwaliteitonderzoekers hebben een arsenaal aan rekensystemen met cryptische aanduidingen tot hun beschikking: CAR II, SRM 1, SRM2, SRM 3, ISL2, ISL3a, NNM, Questor, URBIS, CFD, enzovoorts. Maar wat zeggen die modellen? "Bedenk dat modellen maar een beperkte representatie van de werkelijkheid geven," waarschuwt Natuur & Milieu-medewerker Jan Fransen. Daarnaast zijn invoergegevens, zoals voertuigemissies, achtergrondconcentraties en verkeersgegevens, ook onzeker.

Kaalslag in Leiden: de bomen zouden de luchtkwaliteit verslechteren en moesten wijken voor een tijdelijke parkeergarage (foto: Annelies van der Ploeg)

Longaandoeningen

Het louter en alleen voldoen aan de luchtkwaliteitsnorm op zogenaamde knelpunten – plekken waar de normen voor fijn stof en/of stikstofdioxide (NO₂) worden overschreden – is te beperkt, vinden deskundigen Fred Tonneijck en Jan Fransen. Uitgangspunt zou moeten zijn: een zo schoon mogelijke lucht in woongebieden, zodat er zo min mogelijk nadelige gevolgen zijn voor de volksgezondheid.

Immers: bewoners die langdurig vervuilde lucht inademen, lopen kans op het ontwikkelen van longaandoeningen en hart- en vaatziekten of op vroegtijdig overlijden. "De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) adviseert een twee maal zo strenge norm voor fijn stof als wij hanteren," aldus Jan Fransen van Natuur & Milieu. "Daarbij is het goed te realiseren dat ultrafijn stof, waarvoor geen norm bestaat, nog veel gevaarlijker is voor de gezondheid dan fijn stof en stikstofoxiden waarvoor wel normen gelden.

De roetdeeltjes uit dieselmotoren bestaan uit ultrafijn stof." Wegverkeer is één van de belangrijkste bronnen van luchtverontreiniging. Stagnerend verkeer door overvolle toegangswegen naar steden, verkeerslichten en de zoektocht naar parkeerplaatsen leiden tot een opeenhoping van luchtverontreiniging in en om de steden.

Het is dan ook logischer om dit aspect aan te pakken in de strijd tegen luchtverontreiniging. Dus files buiten in plaats van in de stad laten ontstaan en het aantal autokilometers in de stad terugbrengen. Vieze auto's en vieze brommers moeten geweerd worden, elektrisch vervoer en openbaar vervoer gestimuleerd.

Daarnaast moet er meer groen aangeplant worden. Bomen zijn niet alleen luchtzuiverend, maar ook beeldbepalend en dragen sterk bij aan een aantrekkelijke stad voor bewoners en bezoekers. Natuur & Milieumedewerker Jan Fransen: "Onderzoek laat zelfs zien dat het aantal depressieve mensen in een stad met veel groen lager is."